EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

10. jaanuar 2006 *

Kohtuasjas C-230/03,

mille esemeks on EÜ artikli 234 alusel Bundesverwaltungsgericht'i (Saksamaa) 18. märtsi 2003. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 26. mail 2003, menetluses

Mehmet Sedef

versus

Freie und Hansestadt Hamburg,

menetluses osales:

Vertreter des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees C. W. A. Timmermans, kohtunikud C. Gulmann, R. Schintgen (ettekandja), G. Arestis ja J. Klučka,

kohtujurist: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kohtusekretär: ametnik K. Sztranc,

arvestades kirjalikus menetluses ja 30. juuni 2005. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

— M. Sedef, esindaja: *Rechtsanwalt* U. Jacob,

— Freie und Hansestadt Hamburg, esindaja: A. Feil,

— Saksamaa valitsus, esindajad: W.-D. Plessing ja A. Tiemann,

— Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: D. Martin ja B. Martenczuk,

olles 6. septembri 2005. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus on esitatud assotsiatsiooninõukogu 19. septembri 1980. aasta otsuse nr 1/80, mis käsitleb assotsiatsiooni arengut (edaspidi „otsus nr 1/80"), artikli 6 lõigete 1 ja 2 tõlgendamiseks. Assotsiatsiooninõukogu asutati lepinguga, millega loodi assotsiatsioon Euroopa Majandusühenduse ja Türgi vahel ja millele kirjutasid 12. septembril 1963 Ankaras alla ühelt poolt Türgi Vabariik ning teiselt poolt EMÜ liikmesriigid ja ühendus ning mis sõlmiti, kiideti heaks ja kinnitati ühenduse nimel nõukogu 23. detsembri 1963. aasta otsusega 64/732/EMÜ (EÜT 1964, 217, lk 3685; ELT eriväljaanne 11/11, lk 10; edaspidi „assotsiatsioonileping").

2 Nimetatud taotlus esitati kohtuvaidluses Türgi kodaniku M. Sedefi ja Freie und Hansestadt Hamburg'i vahel seoses viimati nimetatu otsustega keelduda pikendamast M. Sedefi elamisluba Saksamaal ning määrata tema väljasaatmine nimetatud liikmesriigi territooriumilt.

Õiguslik raamistik

3 Otsuse nr 1/80 artikli 6 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Arvestades erisusi, mis tulenevad artiklist 7, mis käsitleb perekonnaliikmete vaba juurdepääsu tööle, on liikmesriigi seaduslikul tööturul oleval Türgi päritolu töötajal:

— õigus pärast ühte aastat seaduslikku töötamist selles liikmesriigis uuendada tööluba sama tööandja juures töötamiseks, kui tööandjal on talle tööd pakkuda;

— õigus pärast kolme aastat seaduslikku töötamist selles liikmesriigis, ning arvestades ühenduse liikmesriikide töötajate eesõigusi, võtta vastu samal kutsealal tema valitud tööandja mõni teine tavapärastel tingimustel tehtud tööpakkumine, mis on registreeritud selle liikmesriigi tööhõivetalitustes;

— õigus pärast nelja aastat seaduslikku töötamist selles liikmesriigis omandada vaba juurdepääs kõigile palgalistele töökohtadele omal valikul.

2. Iga-aastased puhkused, rasedus- ja sünnituspuhkus ning puudumised tööõnnetuste või lühiajaliste haiguste tõttu arvestatakse seaduslike tööperioodide hulka. Mittevabatahtliku töötuse perioode, mis on pädevate ametiasutuste poolt nõuetekohaselt registreeritud, ja puudumisi pikaajaliste haiguste tõttu ei loeta küll seaduslike tööperioodide hulka, kuid need ei kahjusta siiski eelneva tööperioodi alusel saadud õigusi."

[Mitteametlik tõlge]

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

4 Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse esitanud kohtu edastatud toimikust ilmneb, et 1952. aastal Türgis sündinud M. Sedef elab alates 1977. aastast seaduslikult Saksamaal, samas kui tema abikaasa ja nende kolm last elavad endiselt Türgis.

5 1977. aasta augustist 1992. aasta septembrini töötas M. Sedef meremehena erinevatel Saksamaa lipu all sõitvatel laevadel, mistõttu talle väljastati järjestikused tähtajalised merenduse valdkonnas töötamise või vajaduse korral töötushüvitise saamise õigusega piirduvad elamisload, millest viimase kehtivus lõppes 9. septembril 1993. Tööluba nimetatud töökohal töötamiseks ei olnud nõutav.

6 Arvestamata haiguse ja pädevate ametiasutuste poolt nõuetekohaselt registreeritud mittevabatahtliku töötuse tõttu puudutud perioode, töötas huvitatud isik selle üle viieteistkümneaastase perioodi vältel kokku enam kui kaheksa ja pool aastat.

7 Vaidlust ei ole selles, et M. Sedef'i tööperioodid katkesid 17 korral 1- kuni 70-päevaste ajavahemike jooksul, kokku umbes 13 kuuks muudel põhjustel kui iga-aastase puhkuse, haiguspuhkuse ja vastuvõtvas liikmesriigis nõuetekohaselt registreeritud töötuse tõttu. Huvitatud isik määratleb neid katkestusi kui „palgata puhkust". Ta väidab, et sellistel kahe merekaubanduse valdkonnas sõlmitud tähtajalise töölepingu vahele jäänud erineva kestusega ajavahemikel jäi ta kas Saksamaale, juhul kui tegemist oli lühiajaliste katkestustega sellise laeva (mõnikord hilinenud) saabumise ootamiseks, mille suhtes tal juba olid kohustused, mistõttu ta pidas töötuna registreerumiseks vajalike sammude tegemist ebavajalikuks, või külastas oma Türgis elavat perekonda, juhul kui tegemist oli pikemaajaliste, umbes kolmest nädalast pikemate katkestustega. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu kohaselt on sellised katkestused merelaevandusega seotud töödele iseloomulikud.

8 1979. aastal ühe laeva pardal toimunud tööõnnetuse järel opereeriti M. Sedefi korduvalt, mis tõi kaasa erineva kestusega töövõimetuse perioodid.

9 18. jaanuaril 1993 tunnistati M. Sedef merel töötamiseks meditsiinilistel põhjustel sobimatuks, ehkki teda ei loetud täiesti töövõimetuks. Arstitõenditest ilmneb, et M. Sedef on võimeline töötama maismaal, kui töö ei nõua pidevaid füüsilisi pingutusi.

10 Soovides leida palgalist töökohta maismaal, taotles M. Sedef 22. jaanuaril 1992 merendusest väljaspool töötamise õigust andvat elamisluba. Selles osas väitis M. Sedef esiteks seda, et ta täitis otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 kolmandas taandes sätestatud tingimused, kuna ta oli töötanud Saksamaa lipu all sõitvatel laevadel enam kui neli aastat, ja teiseks seda, et tema olukord oli eriliselt raske, kuna tema tervislik seisund ei võimaldanud tal meremehena töötamist jätkata. Ta lisas, et ta ei olnud saanud vastu võtta talle tehtud tööpakkumisi maismaal töötamiseks, kuna tal ei olnud vastavat elamisluba.

11 Freie und Hansestadt Hamburg lükkas tagasi nii nimetatud taotluse kui ka taotluse tagasilükkamise otsuse vaidlustamise M. Sedefi poolt ning ähvardas viimase riigist välja saata, juhul kui ta ei lahku Saksamaalt kolme nädala jooksul. Väljasaatmise otsuse täitmine lükati siiski edasi, mistõttu huvitatud isik elab endiselt seaduslikult Saksamaal.

12 10. detsembril 1996 luges Verwaltungsgericht Hamburg M. Sedefi hagi põhjendatuks ja käskis Freie und Hansestadt Hamburg'il väljastada talle taotletud elamisluba.

13 Nimetatud kohtu arvates on M. Sedefil otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 kolmanda taande alusel õigus vabaks juurdepääsuks kõigile palgalistele töökohtadele omal valikul, mistõttu vastuvõtval liikmesriigil ei ole õigust kehtestada tingimusi huvitatud

isiku juurdepääsule töökohale või sellel töökohal töötamisele. M. Sedefi karjääri jooksul toimunud katkestused ei saa kahjustada tema õigusi, kuna vastavalt nimetatud artikli 6 lõikele 2 arvestatakse iga-aastased puhkused, puudumised tööõnnetuste või lühiajaliste haiguste tõttu tööperioodide hulka, samas kui mittevabatahtliku töötuse perioodid, mille alusel M. Sedefile maksti muuseas töötushüvitist, ja puudumised pikaajaliste haiguste tõttu ei kahjusta eelneva tööperioodi alusel saadud õigusi. Mis puudutab lühikesi tegevusetuse perioode kahe töölepingu vahel, siis tuleb neid käsitleda sarnaselt puhkusega seaduse või kollektiivlepingu alusel, kuna nad on merelaevandusega seotud töödele iseloomulikud.

14 Freie und Hansestadt Hamburg esitas nimetatud otsuse peale apellatsioonkaebuse Hamburgisches Oberverwaltungsgericht'ile, väites, et otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 kolmandas taandes märgitud kolmeaastane seaduslik tööperiood peab olema katkematu, samas kui M. Sedefi järjestikuseid töölepinguid ei saa samastada sellise kestva perioodiga.

15 Hamburgisches Oberverwaltungsgericht tühistas 13. detsembri 2000. aasta otsusega esimese astme kohtu otsuse, leides, et M. Sedef ei saa toetuda nimetatud artikli 6 lõike 1 kolmandale taandele, kuna ta ei tõenda nimetatud sättes nõutavat katkematut nelja-aastast töötamist. Käesolevas asjas tuvastatud töösuhte katkemiste puhul ei ole tegemist puhkuse ega töötuse perioodidega nimetatud artikli lõike 2 tähenduses, milles sisalduv töösuhte katkemise põhjuste nimekiri on nimetatud kohtu arvates ammendav. Nimetatud katkemiste tõttu kaotab M. Sedef eelnevalt omandatud õigused, kuna huvitatud isik oli töötu vaatamata sellele, et ta ennast töötuna ei registreerinud. Sellest erinev tõlgendamine võib viia kuritarvituseni. Lisaks sellele arvestavad Saksa õigusaktid piisavalt meremeeste töö eripäradega.

16 M. Sedefi algatatud kassatsioonimenetluses otsustas Bundesverwaltungsgericht, et elamisloa uuendamisest keeldumine on kooskõlas Saksa õigusega, kuid ta polnud kindel, kas otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 kolmanda taande alusel ei peaks tegema huvitatud isiku suhtes soodsamat otsust.

17 Selles osas sedastab nimetatud kohus eelotsusetaotluses järgmised asjaolud:

— M. Sedef töötas enam kui 15 aasta jooksul seaduslikult nimetatud artikli 6 lõike 1 tähenduses liikmesriigi merelaevanduses ja on seega vastuvõtva liikmesriigi seaduslikul tööturul nimetatud sätte tähenduses;

— ta töötas mitu korda seaduslikult sama tööandja juures katkematult enam kui ühe aasta jooksul, mistõttu ta täidab nimetatud sätte esimeses taandes sätestatud tingimused;

— huvitatud isik on hetkel meditsiinilistel põhjustel merel töötamiseks sobimatu, kuid ta on endiselt Saksamaa seaduslikul tööturul, kuna tema tööõnnetusega ei kaasnenud püsivat töövõimetust (vt selle kohta 6. juuni 1995. aasta otsus kohtuasjas C-434/93: Bozkurt, EKL 1995, lk I-1475, punktid 37–40) ning ta on tööhõivetalituste käsutuses taotletud töö osas maismaal. Asjaolu, et ta ei ole alates 1993. aastast töötanud, tuleneb vähemalt osaliselt elamisloa puudumisest ja seda ei saa talle ette heita.

18 Sellegipoolest ei ole esiteks kindel see, et M. Sedefi poolt „palgata puhkusena" määratletud katkestusperioodid ei ole kahjustanud tema otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 esimese taande alusel eelnevalt omandatud õigusi, ega see, et nimetatud perioodid ei ole takistuseks ka õiguse omandamisele sama lõike kolmanda taande alusel.

19 Ühest küljest ei ole Euroopa Kohus veel teinud selgesõnalist otsust selliste katkemiste kohta. Teisest küljest on Bundesverwaltungsgericht siiani leidnud, et otsuse nr 1/80 artikli 6 lõikes 2 sätestatud töö katkemise põhjuste loetelu on ammendav.

20 Viimati nimetatud teesi õigsus paistab aga küsitav 17. aprilli 1997. aasta otsuse kohtuasjas C-351/95: Kadiman (EKL 1997, lk I-2133, eelkõige punktid 47 ja 48) ning 10. veebruari 2000. aasta otsuse kohtuasjas C-340/97: Nazli (EKL 2000, lk I-957) valguses.

21 Nagu nimetatud kohtuotsuste aluseks olevate kohtuasjade puhul, nii on ka käesoleval juhul võimalik toetuda asjaolule, et M. Sedef katkestas iga kord merelaevanduses töötamise vaid ajutiselt ning ei lahkunud kunagi lõplikult Saksa tööturult. Hamburgisches Oberverwaltungsgericht'i esitatu kohaselt leidis ta tavaliselt pärast iga katkemist raskusteta ja kiiresti uue töö.

22 Kui sellele vaatamata otsustatakse, et sellised katkemised on põhimõtteliselt asjaomase töötaja omandatud õiguste kaotamise aluseks, siis tuleks lisaks määratleda, kas sellest reeglist saab teha erandeid, kui katkestused on iseloomulikud teatud elukutsele, näiteks käesolevas asjas käsitletavale alama astme madruse elukutsele, mis erineb maismaal töötamisest esiteks selle poolest, et ta eeldab tähtajaliste töölepingute sõlmimist järjestikuste tööandjatega, ja teiseks selle poolest, et ta võib kaasa tuua oote- või katkemisperioode, mis tulenevad näiteks sellest, et laev, millel töötaja loodab töötada, jõuab sadamasse hilinemisega.

23 Jaatava vastuse korral ühele esimese küsimuse kahest osast soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teiseks teada, kas, nagu Euroopa Kohtu kohtupraktika näib viitavat (vt 23. jaanuari 1997. aasta otsus kohtuasjas C-171/95: Tetik, EKL 1997, lk I-329, punkt 39; 29. mai 1997. aasta otsus kohtuasjas C-386/95: Eker, EKL 1997, lk I-2697, punktid 23 ja 25, ning 30. septembri 1997. aasta otsus kohtuasjas C-98/96: Ertanir, EKL 1997, lk I-5179, punktid 31 ja 35), õigus elamisloa saamisele otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 kolmanda taande alusel eeldab, et töötaja on eelnevalt täitnud sama lõike teises taandes sätestatud tingimused.

24 Samuti oleks võimalik arvata, et nimetatud kolmandat taanet tuleb lugeda asjaomase töötaja õiguste tekkimise iseseisvaks tingimuseks.

25 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub juhul, kui otsustatakse, et nimetatud artikli 6 lõike 1 kolmas taane ei anna tavaliselt M. Sedefile ühtegi õigust, kui ta ei tõenda kolmeaastast katkematut töötamist sama tööandja juures, täpsustada, kas erandlikult tuleks arvestada asjaoluga, et tööandja vahetamine enne kolme aasta möödumist on meremehe elukutsele iseloomulik.

26 Leides, et neil tingimustel nõuab menetluses oleva kohtuvaidluse lahendamine ühenduse õiguse tõlgendamist, otsustas Bundesverwaltungsgericht menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas otsuse nr 1/80 [...] artikli 6 lõike 1 kolmandat taanet ja lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et Türgi päritolu töötajal, kes on 1977. aastast alates töötanud enam kui 15 aasta jooksul liikmesriigi merelaevanduses järjestikuste tööandjate juures seaduslikult töökohtadel, mille puhul ei nõuta tööluba, kes on seaduslikul tööturul ja kes täitis selle perioodi vältel otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 esimeses

taandes kehtestatud tingimused, on õigus saada elamisluba, kui tema töö merelaevanduses katkes — lisaks mitmele katkestusele haiguse või pädevate ametiasutuste poolt registreeritud mittevabatahtliku töötuse tõttu — kahe töölepingu vahel 17 korral 1- kuni 70-päevaste ajavahemike jooksul (kokku umbes 13 kuud) ja Türgi päritolu töötaja veetis oma väidete kohaselt pikemaajalised katkemisperioodid oma perekonna juures Türgis, ilma et nimetatud perioodide osas oleks teda registreeritud mittevabatahtliku töötuna? Kas selles osas omab tähtsust asjaolu, et sellised katkemised on iseloomulikud tema elukutsele (antud juhul [...] merelaevandusele)?

2. Kas õigus elamisloa saamisele otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 kolmanda taande alusel eeldab seda, et Türgi päritolu töötaja täidab eelnevalt otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 teises taandes sätestatud tingimused? Kas selles osas omab tähtsust asjaolu, et tööandja vahetamine enne kolme aasta möödumist on iseloomulik tema elukutsele (antud juhul [...] merelaevandusele)?"

Eelotsuse küsimused

Esialgsed märkused

27 Tuleb märkida, et põhikohtuasi käsitleb Türgi kodaniku olukorda, kes töötas pika perioodi jooksul liikmesriigis seaduslikult ja taotles selles liikmesriigis oma elamisloa pikendamist, toetudes otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 kolmandas taandes sätestatud õigusele vabale juurdepääsule kõigile palgalistele töökohtadele omal valikul, kuna tema taotluse esitamisele eelnevate tööperioodide kogukestus on pikem kui neli aastat.

28 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on selles osas tuvastanud, et M. Sedef oli korduvalt töötanud sama tööandja juures katkemisteta enam kui ühe aasta jooksul ja et seetõttu täidab ta nimetatud otsuse artikli 6 lõike 1 esimeses taandes kehtestatud tingimused.

29 Seevastu soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teise küsimusega teada saada, kas huvitatud isik saab toetuda kehtivalt nimetatud sätte kolmandale taandele, arvestades asjaoluga, et ta ei ole kunagi töötanud ühe tööandja juures kolme aasta jooksul katkematult, nagu seda näeb ette sama sätte teine taane.

30 Lisaks sellele soovib nimetatud kohus esimese küsimusega teada, kuidas mõjutavad M. Sedefi tööperioode sellised tööperioodide katkemised, mille puhul ta ei ole ennast töötuna registreerinud.

31 Siinkohal on sobilik täpsustada, et käesolevas asjas ei ole vaidlustatud asjaolu, et M. Sedef on vastuvõtva liikmesriigi seaduslikul tööturul ning et ta on otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 tähenduses seaduslikult töötanud.

32 Seega tuleb vastata ainuüksi küsimusele, kas huvitatud isiku tööperioodid vastavad otsuse nr 1/80 artikli 6 lõikes 1 sätestatud kestuse tingimustele, ning eelkõige küsimusele, kas eelotsusetaotluses käsitletud katkemised kahjustavad nimetatud perioode ning millised on selle artikli tõlgendamiseks sobivad kriteeriumid põhikohtuasja olukorrale sarnases olukorras.

33 Enne nende kolme aspekti uurimist tuleb meenutada, et assotsiatsiooninõukogu 20. detsembri 1976. aasta otsuse nr 2/76 (assotsiatsioonilepingu artikli 12 rakendamise kohta) järel kujutavad otsuse nr 1/80 sotsiaalse eesmärgiga sätted endast Türgi päritolu töötajate Euroopa Ühenduse sisese liikumisvabaduse järkjärgulise elluviimise lisaetappi. Eelkõige tunnustab viimati nimetatud otsuse artikli 6 lõige 1 Türgi immigrantidest töötajate, kes vastavad tingimustele, konkreetseid töötamisega seotud õiguseid. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt annab viimati nimetatud vahetu õigusmõjuga säte huvitatud isikutele tööga seotud individuaalse õiguse ja vastavalt õiguse elada riigi territooriumil (vt 2. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas C-136/03: Dörr ja Ünal, EKL 2005, lk I-4759, punkt 66 ja selles viidatud kohtupraktika).

Türgi päritolu töötajate vastuvõtva liikmesriigi tööturule järkjärgulise integreerimise süsteemi nõuded

34 Euroopa Kohus on korduvalt otsustanud, esiteks, et otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 kolmes taandes Türgi päritolu töötajatele kehtestatud tööga seotud õiguste ja vastavalt riigi territooriumil elamise õiguse ulatus laieneb proportsionaalselt palgalisel töökohal seadusliku töötamise kestusega ja et nende taanete eesmärgiks on huvitatud isikute olukorra järkjärguline konsolideerimine vastuvõtvas liikmesriigis. Teiseks ei saa siseriiklikud ametiasutused väljakujunenud kohtupraktika kohaselt kehtestada sellistele õigustele tingimusi või nende kohaldamist piirata, kuna nad võivad seeläbi kahjustada nimetatud otsuse kasulikku mõju (vt 30. septembri 1997. aasta otsus kohtuasjas C-36/96: Günaydin, EKL 1997, lk I-5143, punktid 37–40 ja punkt 50; 26. novembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-1/97: Birden, EKL 1998, lk I-7747, punkt 19; 19. novembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-188/00: Kurz, EKL 2002, lk I-10691, punkt 26, ja 21. oktoobri 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-317/01 ja C-369/01: Abatay jt, EKL 2003, lk I-12301, punkt 78).

35 Veelgi enam, tulenevalt otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 kolme taande sõnastusest on õigused, millele Türgi kodanikest töötajad saavad nimetatud sätete alusel toetuda,

varieeruvad ja sõltuvad tingimustest, mis on vastavalt vastuvõtvas liikmesriigis seaduslikult töötatud ajale erinevad (vt 5. oktoobri 1994. aasta otsus kohtuasjas C-355/93: Eroglu, EKL 1994, lk I-5113, punkt 12, ja eespool viidatud kohtuotsused Tetik, punkt 23; Eker, punkt 21; Günaydin, punkt 25, ja Ertanir, punkt 25).

36 Nimetatud sätetest tuleneb seega, et pärast ühte aastat seaduslikku töötamist on Türgi päritolu töötajal õigus jätkata töötamist palgalisel töökohal sama tööandja juures (esimene taane). Pärast kolme aastat seaduslikku töötamist ja arvestades liikmesriikide kodanikest töötajate eesõigusi, on tal õigus võtta vastu samal kutsealal omal valikul tööandja tehtud tööpakkumine (teine taane). Pärast nelja aastat seaduslikku töötamist on tal tingimusteta õigus otsida ja omada juurdepääsu mis tahes palgalistele töökohtadele omal valikul (kolmas taane) (vt eespool viidatud kohtuotsused Eroglu, punkt 12; Tetik, punkt 26, ja Nazli, punkt 27).

37 Sellise otsuse nr 1/80 artikli 6 lõikes 1 kehtestatud Türgi päritolu töötajate vastuvõtva liikmesriigi tööturule järkjärgulise integreerimise süsteemi ülesehitusest ja kasulikust mõjust tulenevalt peavad huvitatud isikud täitma järgemööda nimetatud sätte kolmes taandes nimetatud tingimused. Teistsugused lahendused kahjustaks assotsiatsiooninõukogu poolt Türgi päritolu töötajate olukorra järkjärguliseks konsolideerimiseks vastuvõtvas liikmesriigis kehtestatud süsteemi koherentsust.

38 Selline tõlgendus põhineb pealegi Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikal.

39 Euroopa Kohus leidis eespool viidatud kohtuotsuse Eroglu punktides 13–15, et otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 esimese taande eesmärk on ainuüksi sama tööandja juures töötamise jätkuvuse tagamine ning seetõttu ei saa seda sätet kohaldada Türgi

päritolu töötaja olukorrale, kes enne esimese seadusliku tööaasta möödumist on vahetanud tööandjat ja taotleb oma tööloa pikendamist, et töötada uuesti palgalisel töökohal esimese tööandja ettevõttes.

40 Samuti leidis Euroopa Kohus eespool viitatud kohtuotsuse Eker punktides 30 ja 31, et nimetatud säte ei anna õigust Türgi päritolu töötajale, kes on vahetanud tööandjat enne esimese tööaasta möödumist vastuvõtvas liikmesriigis ja taotleb oma elamisloa pikendamist, et jätkata töötamist oma uue tööandja juures, enne ühte aastat seaduslikku töötamist viimase juures.

41 Sellist otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 esimese taande tõlgendust kinnitas lisaks 5. juuni 1997. aasta otsus kohtuasjas C-285/95: Kol (EKL 1997, lk I-3069, punktid 19 ja 20) ning eespool viidatud kohtuotsus Birden (punktid 44, 62 ja 69).

42 Käesoleva otsuse punktides 39–41 esitatud põhjustega samadel alustel peavad kehtima sellised kaalutlused ka nimetatud otsuse artikli 6 lõike 1 teise taande tõlgendamisel.

43 Sellest tulenevalt on otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 kolmanda taandega Türgi päritolu töötajale antud õiguste omandamiseks põhimõtteliselt vajalik, et huvitatud isik on eelnevalt täitnud sama lõike teises taandes kehtestatud tingimused.

44 Neil tingimustel ei omanda Türgi immigrandist töötaja üldjuhul õigust otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 kolmanda taande alusel ainuüksi seetõttu, et ta on vastuvõtvas liikmesriigis enam kui neli aastat seaduslikult töötanud palgalisel

töökohal, kui ta ei ole esiteks töötanud enam kui ühe aasta jooksul sama tööandja juures ja teiseks, vähemalt veel kahe aasta jooksul selle sama tööandja juures.

Türgi päritolu töötaja seaduslike tööperioodide katkemised

45 Selles osas tuleb väljakujunenud kohtupraktika kohaselt selgelt eristada esiteks otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 kolmes taandes sätestatud seadusliku palgalisel töökohal töötamise kestusele vastava järkjärguliselt laienevate õiguste tekkimise staadiumit ja teiseks hüpoteesi, kus Türgi päritolu töötaja vastab juba nimetatud järjestikulistele tingimustele, omades seega nimetatud sätte kolmandas taandes viidatud nelja-aastase perioodi lõppemisel õigust vabale juurdepääsule ükskõik millisele palgalisele töökohale omal valikul (eespool viidatud kohtuotsused Tetik, punkt 26; Nazli, punkt 27, ja 7. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas C-383/03: Dogan, EKL 2005, lk I-6237, punkt 13).

46 Seega ei sõltu Türgi päritolu töötaja olukord, kes eelnevalt täitis nimetatud otsuse artikli 6 lõike 1 kolmandas taandes esitatud tingimusi, enam nimetatud lõike kolmes taandes sätestatud õigustele juurdepääsu tingimuste täitmise olukorra säilitamisest. Sellist töötajat tuleb lugeda vastuvõtvasse liikmesriiki piisavalt integreerunuks, et ta saaks oma töösuhte ajutiselt katkestada. Igasugune teine tõlgendus muudaks sisutühjaks selle töötaja õiguse vabale juurdepääsule kõigile palgalistele töökohtadele omal valikul (vt eespool viidatud kohtuotsused Tetik, punkt 31, ja Dogan, punktid 14, 18 ja 19).

47 Seevastu Türgi päritolu töötaja, kellel ei ole veel kolmandas taandes sätestatud õigust, peab seaduslikult töötama vastavalt ühe, kolme ja nelja aasta jooksul ja seda põhimõtteliselt ühegi katkemiseta (vt eespool viidatud kohtuotsus Dogan, punkt 18).

48 Otsuse nr 1/80 artikli 6 lõige 2 sätestab viimati nimetatud reegli karmuse leevendamiseks teatud palgalisel töökohal töötamise katkestamise õiguspärased põhjused sama artikli lõike 1 esimesest kolmanda taandeni sätestatud järkjärguliselt laienevate õiguste tekkimiseks vajalike erinevate seaduslike tööperioodide arvestamisel (eespool viidatud kohtuotsused Bozkurt, punkt 38; Tetik, punkt 36; Nazli, punkt 40, ja Dogan, punkt 15).

49 Nimetatud artikli 6 lõige 2 teeb vahet Türgi päritolu töötaja tegevusetuse perioodidel nende liigi ja kestuse alusel.

50 Seega käsitleb nimetatud sätte esimene lause töötaja tegevusetuse perioode, mis toovad tavaliselt endaga kaasa ainuüksi töö lühiajalise katkemise sündmuste tõttu, mida tuleb lugeda iga töösuhte loomulikuks osaks, näiteks puudumised iga-aastase puhkuse, rasedus- ja sünnituspuhkuse, tööõnnetuste või lühiajaliste haiguste tõttu. Sellist liiki töötaja puudumisi käsitletakse seetõttu seadusliku tööperioodina otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 tähenduses.

51 Mis puudutab nimetatud lõike 2 teist lauset, siis käsitleb see pikaajalistest haigustest ja mittevabatahtlikust töötusest tingitud tegevusetuse perioode. See säte näeb ette, et ehkki sellist liiki tegevusetuse perioode, mis toovad kaasa pikemaajalise või määramatu kestusega puudumise, ei saa lugeda seaduslike tööperioodide hulka, siis ei kaota Türgi päritolu töötaja siiski nende tõttu eelneva seadusliku tööperioodi alusel juba omandatud õigusi.

52 Nimetatud sätte eesmärgiks on seega vältida, et Türgi päritolu töötaja puhul, kes jätkab töötamist pärast seda, kui ta on olnud seaduslikel põhjustel sunnitud töötamise ajutiselt katkestama, hakkaksid otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 esimeses

kuni kolmandas taandes ette nähtud tööperioodid kulgema otsast peale sarnaselt Türgi kodanikuga, kes ei ole veel asjaomases liikmesriigis palgalisel töökohal töötanud.

53 Eelnevast tulenevalt on Türgi päritolu töötaja, kes ei ole veel otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 kolmanda taande alusel omandanud õigust vabale juurdepääsule kõigile palgalistele töökohtadele omal valikul, põhimõtteliselt kohustatud vastuvõtvas liikmesriigis nõutava perioodi jooksul seaduslikult katkematult töötama, välja arvatud juhul, kui ta saab viidata mõnele nimetatud artikli lõikes 2 nimetatud tööperioodide katkestamise õiguspärase põhjusega sarnasele põhjusele.

54 Seevastu niipea, kui Türgi päritolu töötaja täidab nimetatud lõike 1 kolmandas taandes sätestatud tingimusi, on tal nimetatud sättega antud tingimusteta õiguse vabale juurdepääsule kõigile palgalistele töökohtadele omal valikul kasuliku mõju alusel ka õigus lõpetada ajutiselt töötamine ja otsida endale mõistliku aja jooksul teine töökoht, kusjuures artikli 6 lõige 2 sellisele olukorrale enam ei kohaldu (vt eespool viidatud kohtuotsus Dogan, punktid 16, 18 ja 19).

55 Mis puudutab täpsemalt eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt esimeses küsimuses üksikasjalikult kirjeldatud M. Sedefi töösuhte 17 katkemist, siis ei ole neid võimalik lugeda otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 2 esimeses lauses loetletud õiguspäraste tööperioodide katkemise põhjustega samaliigilisteks.

56 Ometi, arvestades eelotsusetaotluses kirjeldatud põhikohtuasja eripäraste faktiliste asjaoludega, ei keela miski eelotsusetaotluse esitanud kohtul lugeda neid katkemisi mittevabatahtliku töötuse perioodideks nimetatud otsuse artikli 6 lõike 2 teise lause tähenduses, isegi kui huvitatud isik ei ole ennast töötuna registreerinud, nagu nimetatud säte seda põhimõtteliselt nõuab.

57 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 53–56 märkis, on M. Sedefi juhtumiga sarnasel juhul töötamise katkemine tema tahtest sõltumatu, arvestades sellega, et ta töötas järjestikuste tähtajaliste töölepingute alusel.

58 Lisaks sellele ei saa asjaolu, et M. Sedef kasutas pikemaid — mõne nädala pikkuseid — töötamise katkemisi oma endiselt Türgis elavate lähedaste sugulaste külastamiseks, oluliselt mõjutada tema olukorda seoses otsuse nr 1/80 artikli 6 lõikega 1, kui on selge, et sellistel ajutistel eemalviibimistel vastuvõtva liikmesriigi territooriumilt on õiguspärane põhjus ning nende kestus on mõistlik.

59 Euroopa Kohus on muuseas juba otsustanud seoses otsuse nr 1/80 artikli 7 esimese lõigu esimese taandega, millega kehtestatakse sama otsuse artikli 6 lõikes 1 viidatud seadusliku töötamisega sarnane teatud kestusega seadusliku elamise tingimus, et Türgi päritolu töötaja pereliikme kohustus elada põhimõtteliselt katkematult esimese kolme aasta jooksul nimetatud Türgi päritolu töötaja juures ei takista huvitatud isikul viibida ühisest elukohast eemal mõistliku aja jooksul ja õiguspärasel põhjusel, näiteks oma perekonna külastamiseks oma päritoluriigis (vt eespool viidatud kohtuotsus Kadiman, punktid 47 ja 48).

60 Lisaks sellele tuleneb Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt esitatud toimikust, et M. Sedefi eemalviibimised ei seadnud kahtluse alla tema integratsiooni vastuvõtva liikmesriigi tööturule. Vastupidi, pärast Türgis käimist tuli M. Sedef alati tagasi Saksamaale töö jätkamiseks.

61 Asjaolu, et vastuvõtva liikmesriigi pädevad ametiasutused ei olnud nõuetekohaselt registreerinud töösuhte katkemisi kui töötuse perioode, ei ole antud juhul asjassepuutuv. Huvitatud isik võis end õiguspäraselt lugeda vabastatuks kohustusest täita enda tööhõivetalituste käsutusesse andmiseks vajalikud formaalsused, arvestades sellega, et nimetatud toimikust ilmneb, et suurel osal juhtudest oli M. Sedef juba sõlminud uue, hiljem jõustuva töölepingu või vähemalt oli uue töölepingu sõlmimine tõenäoline, ning sellega, et tegelikkuses jätkas ta alati töötamist mõne aja jooksul pärast eelmise töölepingu lõppemist. Seetõttu ei saa sellistel asjaoludel M. Sedefi töötuna registreerimist lugeda kasulikuks, arvestades tema olukorraga, mida iseloomustavad korduvad, kuid lühiajalised katkemised.

62 Neil tingimustel ei saa sellistele töösuhte katkestustele, nagu eelotsusetaotluse esimeses küsimuses kirjeldatakse, otsuse nr 1/80 artikli 6 lõikes 1 viidatud seaduslike tööperioodide arvutamisel omistada asjaomase Türgi kodaniku eelnevate seaduslike tööperioodide alusel saadud õigusi kustutavat mõju.

63 Siinkohal on sobilik lisada, et Euroopa Kohus on korduvalt arvestanud pädevate siseriiklike ametiasutuste käitumisega otsuse nr 1/80 sotsiaalse eesmärgiga sätete tõlgendamisel, tuginedes eelkõige asjaolule, et nimetatud ametiasutused ei olnud vaidlustanud asjaomase Türgi kodaniku vastuvõtva liikmesriigi territooriumil elamise seaduslikkust (vt selle kohta nimetatud otsuse artikli 6 lõike 1 osas eespool viidatud kohtuotsuse Ertanir punktid 67 ja 69 ning analoogia korras sama otsuse artikli 7 esimese lõigu osas eespool viidatud kohtuotsuse Kadiman punktid 52 ja 54; 16. märtsi 2000. aasta otsus kohtuasjas C-329/97: Ergat, EKL 2000, lk I-1487, punkt 51, ja 22. juuni 2000. aasta otsus kohtuasjas C-65/98: Eyüp, EKL 2000, lk I-4747, punktid 35 ja 36).

64 Põhikohtuasja toimikust ilmneb, et pädevad siseriiklikud ametiasutused on enam kui 15 aasta jooksul M. Sedefile korduvalt ja katkematult elamislubasid väljastanud.

65 Eelotsusetaotluses sisalduva teabe alusel muutsid nimetatud ametiasutused seisukohta alles siis, kui asjaomane Türgi kodanik taotles luba maismaal töötamiseks.

66 Arvestades selliste eripäraste asjaoludega, ei ole nimetatud siseriiklikel ametiasutustel õigust *a posteriori* vaidlustada M. Sedefi staatust vastuvõtvas liikmesriigis.

67 Sellist lähenemisviisi toetab asjaolu, et M. Sedef peab elamisluba maismaal töötamiseks taotlema vaid seetõttu, et ta ei ole võimeline jätkama merel töötamist temaga ühe laeva pardal toimunud tööõnnetuse tõttu.

68 Neil asjaoludel hõlmab otsuse nr 1/80 artikli 6 lõige 2 põhikohtuasjas vaidluse all olevate katkemistega sarnased asjaomase Türgi päritolu töötaja seaduslike tööperioodide katkemised ja pädevatel siseriiklikel ametiasutustel ei ole õigust vaidlustada huvitatud isiku õigust elada vastuvõtvas liikmesriigis. Nimetatud töötaja võib sellisel juhul toetuda kehtivalt nimetatud otsuse artikli 6 lõike 1 kolmandale taandele oma elamisloa pikendamiseks palgalisel töökohal töötamise jätkamiseks nimetatud liikmesriigis.

69 Arvestades eespool toodud põhjendusi, tuleb esitatud küsimustele vastata, et otsuse nr 1/80 artiklit 6 tuleb tõlgendada nii, et:

— nimetatud artikli lõike 1 kolmanda taandega Türgi päritolu töötajale antud õiguste omandamiseks on põhimõtteliselt vajalik, et huvitatud isik on eelnevalt täitnud sama lõike teises taandes kehtestatud tingimused;

— Türgi päritolu töötaja, kes ei ole veel nimetatud kolmanda taande alusel omandanud õigust vabale juurdepääsule kõigile palgalistele töökohtadele omal valikul, peab vastuvõtvas liikmesriigis seaduslikult katkematult töötama, välja arvatud juhul, kui ta saab viidata mõnele sama artikli lõikes 2 nimetatutega sarnasele õiguspärasele põhjusele, mis õigustab tema ajutist puudumist tööturult;

— viimati nimetatud säte hõlmab põhikohtuasjas vaidluse all olevate katkemistega sarnased seaduslike tööperioodide katkemised ja pädevad siseriiklikud ameti-asutused ei saa sellisel juhul vaidlustada asjaomase Türgi päritolu töötaja õigust elada vastuvõtvas liikmesriigis.

Kohtukulud

70 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

Euroopa Majandusühenduse ja Türgi vahelise assotsiatsioonilepinguga asutatud assotsiatsiooninõukogu 19. septembri 1980. aasta otsuse nr 1/80 assotsiatsiooni arengu kohta artiklit 6 tuleb tõlgendada nii, et:

— **nimetatud artikli lõike 1 kolmanda taandega Türgi päritolu töötajale antud õiguste omandamiseks on põhimõtteliselt vajalik, et huvitatud isik on eelnevalt täitnud sama lõike teises taandes kehtestatud tingimused;**

— **Türgi päritolu töötaja, kes ei ole veel nimetatud kolmanda taande alusel omandanud õigust vabale juurdepääsule kõigile palgalistele töökohtadele omal valikul, peab vastuvõtvas liikmesriigis seaduslikult katkematult töötama, välja arvatud juhul, kui ta saab viidata mõnele sama artikli lõikes 2 nimetatutega sarnasele õiguspärasele põhjusele, mis õigustab tema ajutist puudumist tööturult;**

— **viimati nimetatud säte hõlmab põhikohtuasjas vaidluse all olevate katkemistega sarnased seaduslike tööperioodide katkemised ja pädevad siseriiklikud ametiasutused ei saa sellisel juhul vaidlustada asjaomase Türgi päritolu töötaja õigust elada vastuvõtvas liikmesriigis.**

Allkirjad